

'Het zit niet in de hoofden van docenten en deelnemers'

door Lucas van der Hoeven

Internationale stages staan in het bve-veld op een laag pitje. Internationale ervaring op dit opleidingsniveau wordt nauwelijks gevraagd in het bedrijfsleven en binnen de roc's hebben ze zoveel te doen dat internationalisering ergens onderop de stapel ligt. Toch probeert men van alle kanten het onderwerp op de agenda te krijgen. Wat is er mis en wat kan er worden verbeterd?

p. 26 - 28

'Profiel' nr. 100; Dec. 2001 / jan. 2002

Alle werknemers zijn gek van Ferrari', vertellen zes roc-leerlingen enthousiast na hun stage in Maranello, Italië. Thijs, Paul, Rogier, Stephan, Vincent en Joost mochten drie weken meedraaien in de fabriek en shadeafdeling van Ferrari. Hun stage-weeken vormen een onderdeel van de vierjarige mbo-opleiding motorvoertuigtechniek van ROC Utrecht en wordt gefinancierd uit subsidies in het kader van het Europese uitwisselingsprogramma Leonardo da Vinci. Het is één van de voorbeelden van goed lopende buitenlandse stages. Toch vormen zij nog altijd een uitzondering, want de meest recente cijfers van het ministerie laten zien dat in het afgelopen schooljaar (2000-2001) slechts 6.972 leerlingen een korte of lange stage in het buitenland door-

brachten. Op het totale aantal deelnemers is dat een zeer magere 1,3%. Dit staat in schril contrast tot de 6% van alle studenten in het voortgezet of hoger onderwijs, die naar het buitenland gaan.

Een van de oorzaken van het achterblijven bij het hoger onderwijs is het feit dat de bve-sector nog maar zeer recent is ontdekt als 'internationaliseringsmarkt'. Werkgevers beginnen te beseffen dat ook het middenkader en lager personeel 'iets met internationalisering' moet doen, o.a. onder invloed van de ict-ontwikkelingen. Maar de impuls vanuit het bedrijfsleven is nog erg zwak en ongericht. Mbo'ers worden in meerderheid opgeleid voor het midden- en kleinbedrijf en daar is de behoefte aan internationale ervaring

Leerlingen ROC Utrecht en een Ferrari

minimaal. Overigens geldt dat - hoewel in veel mindere mate - ook voor personeel op hbo-niveau. Werkgevers appreciëren het wel wanneer werknemers in het buitenland stage hebben gelopen, maar het hebben van internationale ervaring is nog geen onderscheidende factor op de arbeidsmarkt. Een andere oorzaak is dat mbo-leerlingen zelf niet staan te springen in het buitenland stage te lopen. Ze zijn op een leeftijd dat ze nog aan huis gebakken zitten; hun leven speelt zich over het algemeen af binnen een straal van dertig kilometer; ze moeten hun bijbaantje opgeven, hebben net een vriendje of vriendinnetje. Bovendien moet het thema internationalisering op roc's concurreren met andere prioriteiten zoals invoering van ict, het kwaliteitszorgsysteem, uitvalbestrijding en nieuwe onderwijskundige concepten. Voeg daar de nauwelijks doorstane fusieperikelen bij en het is duidelijk waarom buitenlandse stages niet hoog op de agenda staan van de roc's.

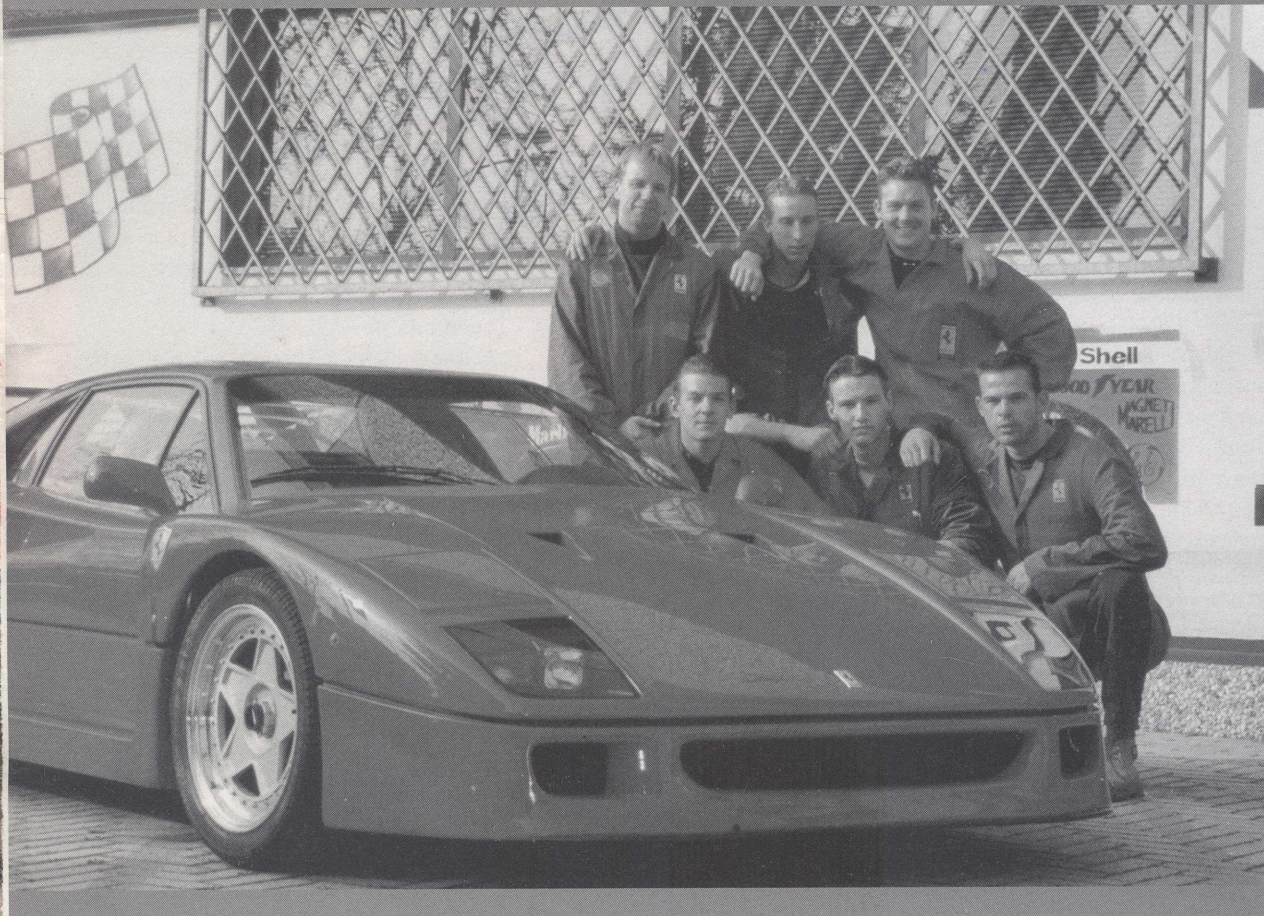

FOTO: ROC UTRECHT

Ook al omdat men vindt dat er onvoldoende geld tegenover staat om echt beleid op dit onderwerp te kunnen maken.

Geld, dat o.a. komt uit het stimuleringsprogramma 'Onbegrensd Talent'. 'Wij moeten binnen de instelling allerlei kosten maken, waar geen enkele vergoeding tegenover staat', weet de heer Hazewinkel van het Noorderpoort College. 'Roc's krijgen niets voor activiteiten die docenten binnen dit kader verrichten. Zij dienen zelf te betalen voor het organiseren van de stageplaatsen, het geven van voorlichting, het maken van afspraken met en onderhouden van contacten met gastinstellingen. Bovendien dienen docenten ook nog hun stagiaires tenminste éénmaal in het buitenland te bezoeken. Kortom één leerling vergt al gauw zo'n zes werkdagen van een docent. In de budgetten is daar geen rekening mee gehouden.' Een ander - Europees - stimuleringsprogramma is Leonardo da Vinci II. Om in

aanmerking te komen voor subsidie moeten echter ingewikkelde procedures worden gevolgd. Zo moeten roc's al in januari 2002 de aantallen leerlingen, beroepsrichtingen en stagelanden opgeven voor leerlingen die pas na augustus op stage gaan. Dat is haast ondoenlijk, omdat het in januari nog niet zeker is of de deelnemers in die periode wel weg willen.

Het zijn mede redenen die het voeren van een instellingsbeleid bemoeilijken. En mede daardoor is de belangstelling bij staf en docenten gering. 'Het zit nog niet in de hoeden van mensen en deelnemers', meent de heer Ruepert, coördinator internationale zaken van ROC Utrecht. 'Er wordt ook zelden om gevraagd. Pas als er projecten worden aangeboden, ontstaat er meer vraag naar buitenlandse stages. Zo gaan vanuit de toeristische opleiding zo'n 250 studenten per jaar met de grote reisorganisaties naar Spanje, Italië, Engeland of Duitsland.'

Geormerkte gelden

Sinds 1998 zijn de uitgaven voor internationalisering geormerkt. Instellingen kunnen deze grotendeels naar eigen inzicht besteden. Elk jaar leggen zij achteraf daarover verantwoording aan de minister af. Over het algemeen is de omvang gering. Want het gaat om een bijdrage van slechts f. 12,67 per leerling. In vergelijking tot de vwo- en hbo-studenten blijft het beschikbare geld ver achter. Overigens gaat het hierbij steeds alleen om directe stage-vergoedingen aan studenten.

Daarnaast dienen scholen zelf ook nog een 'diepte-investering' voor hun rekening te nemen. Behalve dat de daarmee gevergde uren van docenten onvergoed blijven, is de continuïteit van de relatie met de gastinstelling nogal eens onzeker. Er worden dan relatief veel kosten gemaakt, terwijl die op termijn niet altijd worden terugverdiend.

Ook de leerlingen moeten investeren in internationale stages. 'Het opzeggen

van bijbaantjes kost leerlingen zo'n 500 gulden per maand', rekent Ruepert van ROC Utrecht voor. 'Voor drie tot vijf maanden stage is dat bij elkaar net zoveel als een scooterbrommer kost!

Terwijl een stage in het buitenland veel meer kost dan in Nederland.'

Volgens R. Hazewinkel van het Noorderpoort College is 'Onbegrensd Talent' slechts een aanjaagpremie. Want omgerekend per roc is zo'n f 120.000,- beschikbaar. En dat moet dan weer onder acht mbo-afdelingen worden verdeeld. 'Dat komt dus neer op zo'n f 15.000,- per sector. Terwijl bijvoorbeeld een stage van één leerling naar Engeland al gauw zo'n f 10.000,- kost vanwege het dure pond sterling. Ook de woonkosten ter plekke zijn hoog.'

Hazewinkel constateert ook verschillen in stagevergoedingen. 'Stagiaires in de horeca en het toerisme krijgen een vergoeding voor hun werkzaamheden. Zij zijn verplicht een stage in het buitenland te doen omdat dat is vastgelegd in de eindtermen. In andere sectoren is dat niet zo en bestaan er dan ook géén vergoedingen. Daarnaast bestaat er een tweedeling tussen rijke en arme ouders. Alleen welvarende ouders kunnen hun kind naar de Antillen sturen. Want dat kost toch gauw zo'n f 8.000,-, waar dan maar een beperkte vergoeding vanuit de fondsen tegenover staat. Eigenlijk vind ik dit geen juiste ontwikkeling, maar ja...'

Ervaringen

Leerlingen die wel naar het buitenland gaan, doen daar vaak ervaringen op waar ze in de toekomst veel aan hebben, al is het maar via een cultuurschok. 'De Nederlandse leerlingen krijgen de schrik van hun leven in de verpleeghuizen in Vlaams België', zegt Ruepert van ROC Utrecht. 'Zij denken dat er weinig verschil is tussen Nederland en Vlaanderen. Maar zij verstaan de dialecten niet. Bovendien is de hiërarchie vaak strakker. Nederlandse leerlingen worden bovendien als "brutaal" gezien, omdat zij meedenken en vragen aan medewerkers stellen.'

Hij vervolgt: 'Taal is slechts één van de verschillen. Andere zijn veel fundamenteel van aard en daar leren stagiaires juist het meeste van. Sociale en culturele verschillen; het anders omgaan met elkaar. Ze krijgen daar meer begrip voor.

Over het algemeen gaat het vooral om zelfstandige types, waaronder opvallend veel vrouwen, die weten wat zij na de opleiding gaan doen en misschien nog wel iets anders willen leren.'

'In noord Nederland zijn er te weinig stageplaatsen in de zorgsector', zegt Hazewinkel van het Noorderpoort College in Groningen. 'Dus worden leerlingen nogal eens tegen hun zin in en met huilbuien over de grens gestuurd. Vaak gaan zij voor het eerst van hun leven voor lange tijd van huis. Gelukkig komt heimwee weinig voor. En na acht tot twintig weken komen zij er 'rijker' van terug. Zij zijn er vakinhoudelijk en qua persoonlijke ontwikkeling erg op vooruit gegaan. Zij zijn vaak positiever en zelfstandiger in hun optreden. Zelf bij sollicitaties blijkt het een aanbeveling te zijn.'

Els Ranshuijsen van CINOP kent soortgelijke ervaringen: 'Onlangs las ik een eindrapportage van een roc-afdeling economie. Zes studenten hadden een stage in het buitenland gedaan. Zij waren allen zo enthousiast, dat zij meteen weer de koffers zouden pakken, als zij de kans kregen. Drie van hen kregen onmiddellijk een baan aangeboden. Vaak zie ik schuchtere types nogal eens in zelfstandige jongelingen veranderen, die zelf hun eigen oplossingen kiezen.' Zij vervolgt: 'De meerwaarde van buitenlandse stages bestaat uit het leren omgaan met ict, het spreken van een buitenlandse taal, probleemoplossend gedrag, zelfstandiger functioneren, aanpassen aan omstandigheden en omgaan met mensen met andere culturele achtergronden.'

Knelpunten

'Per saldo moeten wij vaststellen dat internationalisering nog vaker een incident is dan een geïntegreerd onderdeel van het beroepsonderwijs', zo staat in het Bison-rapport over mobiliteit van november 2000 te lezen. Ook staan er enige knelpunten in opgesomd. Onder het kopje 'draagvlak en inbedding' staat dat er een tekort aan inbedding en draagvlak bij de roc's is. Leerlingen en ook docenten vrezen het 'onbekende' en zien het 'nut' er niet van in. Daarnaast ontbreekt in de eindtermen de internationale dimensie. 'Inbedding' in het onderwijsprogramma vindt eveneens niet plaats. Ook in de bedrijfs-

voering wordt met internationalisering geen rekening gehouden. En een relatie met het kwaliteitszorgsysteem ontbreekt. Wat betreft de 'structuur en de organisatie' wordt geconstateerd dat de uitgevoerde activiteiten vaak incidenteel van aard zijn en onvoldoende samenhang vertonen. Daarbij komt dat de planning voortdurend moet worden aangepast. Tenslotte blijkt van een 'internationale oriëntatie' nauwelijks sprake.

Partnerschappen tussen scholen en het regionale bedrijfsleven zijn zeldzaam. Ook de landelijke organen hebben hun blik te weinig gericht op de gevolgen van internationalisering.'

De conclusie van het rapport luidt dan ook bikkelhard, dat er 'Van een gedegen integratie in de onderwijspraktijk nog niet echt sprake is'.

Een langdurige en structurele inbedding na 2002 is noodzakelijk, vindt de heer Ruepert van ROC Utrecht:

'Internationalisering moet in de eindtermen worden verankerd.'

Tenslotte wijst Els Ranshuijsen van CINOP nog op de noodzaak van een intensievere samenwerking in de EU-regio's. Ze haalt ter illustratie het voorbeeld aan van een leerling in Venlo die zowel in Nederland als in Duitsland examen deed.

Toekomst

Het bve-veld kan zich niet onttrekken aan de invloed, die internationalisering uitoefent op de beroepspraktijk. Daarom dient de kwaliteit ervan op een hoger plan te worden getild.

De regeling 'Onbegrensd Talent' loopt in de zomer van 2002 ten einde. De minister beraadt zich nog over de voortzetting en de manier waarop dat eventueel zal moeten gebeuren, zo laat het ministerie weten. De minister streeft er in elk geval naar initiatieven van een aantal landen gezamenlijk te realiseren om de mobiliteit van studenten in het beroepsonderwijs te versterken. De opvolger van 'Onbegrensd Talent' moet activiteiten omvatten die in dat streven passen.

Binnenkort komt de minister met een hoofdlijnenbrief waarin hij aangeeft hoe hij verder wil met internationalisering. ■